

scriitor ce va face dintr-însul primul nostru creator de geniu, tânărului Neagoe i-a fost dat să crească și să se formeze în împrejurări tot excepționale. Membru al celei mai bogate și mai puternice familii boierești din Țara Românească, el a putut beneficia de o pregătire deosebită, nu numai militară – ca a tuturor celor de rangul lui – dar și cărturărească. Barbu Banul și frații săi au zidit, în 1485, mănăstirea Bistrița din Oltenia, aducând aici din sudul Dunării moaștele sfântului Grigorie Decapolitul, ceea ce făcea din noul lăcaș un prestigios loc de pelerinaj. Bistrița a devenit imediat cel mai mare centru cultural al țării, mai ales în urma relațiilor directe cu muntele Athos și cu centrele culturale rămase în Serbia, nedistruse de otomani.

Tânărul Neagoe nu era însă destinat de ai săi cinului monahal. El a primit, în același timp, educația de atunci a fiilor de boieri, exercitându-se în mânăuirea armelor și ascultând pe ai săi în discuțiile despre treburile statului. I-a fost dat să apuce în viață, pe când el însuși se ridicase la vârsta înțelegerii depline a lumii, pe cel mai mare și mai slăvit domn al românilor, Ștefan vodă al Moldovei, ale cărui fapte se ridicaseră în legendă, nu numai printre români, dar și în țările de primprejur și chiar până în lumea apuseană. Neagoe avea 22-23 de ani în 1504 când titanul de la Suceava a fost așezat în mormântul de la Putna și neamul românesc întreg s-a cutremurat văzând că a căzut stejarul ce străjuia spre toate zările. Din tot ce va scrie mai târziu Neagoe, se vede cât de adânc s-au întipărit în sufletul și în mintea sa personalitatea și faptele marelui Ștefan. Deși nu-l numește nicăieri, acesta ni se desprinde ca modelul ideal de conducător al românilor, propus de Neagoe fiului său. Toată copilăria, adolescența și tinerețea și le petrecuse în iradierea gloriei și puterii părintelui Moldovei.

Secretul înfăptuirilor fără seamăn, la voievodul Neagoe, stă însă și în echilibrul moral al personalității. Poate că văzând cu ochii săi urmările vieții lui Radu cel Mare va fi căpătat groaza bolii, dar e mai sigur că însăși vocația sa a fost aceea a unui om stăpân pe simțurile sale, în care mintea este împărat trupului, cum va scrie chiar el.

Într-un șir de domni pentru care puterea însemna, din păcate, și frâu liber pornirilor trupești, este neîndoielnic faptul că Neagoe Basarab a avut o viață de familie fără pată. Reputația lui morală a fost atât de înrădăcinată la contemporanii săi, încât nimeni nu a avut îndrăzneala să se dea drept fiu natural al său spre a revendica tronul.

Viața l-a încercat din greu și a primit totul creștinește, fără cârtire. Mama i-a murit atunci când era pribeag la Constantinopol. Din trei băieți și două fete, a îngropat doi fii, unul mic, altul în care-și pusese nădejdea de părinte. Ultimul rămas era nevârstnic atunci când boala necruțătoare de care va muri l-a avertizat că nu mai are răgaz să-l vadă în vârstă. Neagoe Basarab și-a scris Învățăturile sale cu gândul limpede de a le lăsa fiului nevârstnic, în locul lui, care avea să plece curând. Dar și cu gândul de a se împărtăși tuturor urmașilor săi, de a nu lăsa să se risipească comoara adunată într-o viață scurtă dar atât de bogată în agoniseli spirituale și în înfăptuiri. Ar fi fost de ajuns catedrala de la Argeș și tradiția politică ce o lăsa, ca să-i asigure dănuirea în amintirea generațiilor. Dar geniul său i-a pus în mână pana pe care ucenicul călugărilor din Bistrița olteană și al marelui Nifon Patriarhul a dovedit că o poate mânui la egalitate cu cei mai mari, din câți au scris la vremea sa și înainte de dânsul.

Toată opera lui Neagoe Basarab este o „filocalie” și am putea spune că el încearcă prima oară să facă din domnie o „filocalie”. Învățăturile lui Neagoe Basarab sunt „Filocalia” omului politic, cum este Filocalia manualul monahului și al creștinului dornic de desăvârșire. A purta duhul Filocaliei peste apele întunecate și adesea însângerate ale politicii a fost geniul și unicitatea lui Neagoe Basarab. Și a face din politică o slujire a dreptății și a binelui a fost poate una din misiunile încredințate neamului nostru, până în zilele de acum.

A fost o minune toată domnia lui Neagoe Basarab. A fost o minune scrierea unei asemenea cărți în timpul în care apărea Machiavelli. A fost o minune dănuirea și renașterea neamului nostru după atâtea încercări, întărit de duhul încrederii în triumful dreptății.

(Sfinți români și apărători ai Legii strămoșești, E.I.B.M.B.O.R., București)